

พระราชบัญญัติ

ให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม

พุทธศักราช ๒๕๓๗

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร

ลงวันที่ ๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๗)

อนูวัตน์จำตุรนต์

อาทิตย์ทิพอาภา

เจ้าพระยายมราช

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๘

เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรยกเลิกบรรดากฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรมที่ใช้อยู่ฉบับนี้ และใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรมต่อท้ายพระราชบัญญัตินี้แทน

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พุทธศักราช ๒๔๗๗”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรมตามที่ตราไว้ต่อท้ายพระราชบัญญัตินี้ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๘ เป็นต้นไป

บทบัญญัติแห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรมนี้ให้ใช้บังคับแก่บรรดาคดีที่ได้ยื่นฟ้องภายหลังจากวันใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรมนี้ ไม่ว่ามูลคดีได้เกิดขึ้นก่อน หรือภายหลังจากวันใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรมนี้

วันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๔๗๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๕๘๑

บรรดาคดีที่ได้ยื่นฟ้องก่อนวันใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรมนี้ ให้บังคับตามกฎหมายซึ่งใช้อยู่ก่อนวันใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรมนี้ จนกว่าคดีนั้น ๆ จะถึงที่สุด

มาตรา ๔ ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา ๓ ตั้งแต่วันใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรมนี้สืบไป ให้ยกเลิกบรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระธรรมนูญศาลยุติธรรมนี้ หรือซึ่งแย้งกับบทแห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรมนี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ และเพื่อการนั้นให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงวางระเบียบ การงาน ส่วนธุรการของศาล โดยฉะเพาะเพื่อให้เป็นระเบียบเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

กฎกระทรวงนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา

นายกรัฐมนตรี

สารบัญ

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม

	มาตรา
หมวด ๑ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป	๑-๑๓
หมวด ๒ เขตอำนาจศาล	๑๔-๒๐
หมวด ๓ องค์คณะผู้พิพากษา	๒๑-๒๔

พระราชบัญญัติศาลยุติธรรม

หมวด ๑

บทเปิดเสร็จทั่วไป

มาตรา ๑ ศาลยุติธรรมทั้งหลายตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรม

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นผู้รับผิดชอบในงานธุรการของศาลทั้งหลายที่อยู่ในสังกัดให้ดำเนินไปโดยเรียบร้อย แต่การดำเนินการพิจารณาคดีรวมตลอดถึงการที่จะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาบังคับคดีให้เสร็จเด็ดขาดไปนั้น ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลโดยเฉพะ

มาตรา ๒ ศาลยุติธรรมตามพระราชบัญญัตินี้ แบ่งออกเป็นสามชั้น คือ

- (๑) ศาลชั้นต้น
- (๒) ศาลอุทธรณ์
- (๓) ศาลฎีกา (ศาลสูงสุด)

มาตรา ๓ ศาลชั้นต้น

- (๑) สำหรับจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ได้แก่
  - (ก) ศาลแขวง
  - (ข) ศาลแพ่งและศาลอาญา

(๒) สำหรับหัวเมือง ได้แก่

(ก) ศาลแขวง

(ข) ศาลจังหวัด

มาตรา ๔ ศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ และศาลชั้นต้น ศาล
ใดศาลหนึ่งนี้อาจแบ่งออกเป็นแผนก และแผนกหนึ่งจะ
ให้มีอำนาจจะเพาะในคดีประเภทใดก็ได้ โดยออกเป็นกฎ
กระทรวง

มาตรา ๕ เมื่อเห็นเป็นการสมควร รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงยุติธรรมมีอำนาจสั่งให้ผู้พิพากษานายหนึ่งไปนั่ง
ร่วมกับผู้พิพากษาในศาลแขวง มีกำหนดระยะเวลาตามที่
ระบุไว้ในคำสั่ง ในกรณีเช่นนี้ ให้ศาลแขวงมีอำนาจเหมือน
ศาลจังหวัดชั่วคราวเกี่ยวแก่คดีซึ่งอยู่ในเขตศาลนั้น

ถ้าท้องที่ใดยังไม่มีศาลแขวง เมื่อเห็นเป็นการสมควร
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจสั่งให้ผู้พิพากษา
นายหนึ่งหรือหลายนายของศาลจังหวัดไปนั่งเป็นศาลที่
การอำเภอแห่งท้องที่นั้น เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีที่เกิดขึ้น
ในท้องที่นั้นชั่วคราว ซึ่งมีขณะนั้นตั้งอยู่ภายในอำนาจ
ของศาลแขวงหรือศาลจังหวัด

มาตรา ๖ การจัดตั้งหรือยุบเลิกศาลยุติธรรมนั้น ให้เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมที่จะรายงานต่อรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถึงจำนวน สภาพ สถานที่ตั้งและเขตอำนาจศาลตามที่จำเป็น เพื่อให้ความยุติธรรมเป็นไปโดยเรียบร้อยตลอดราชอาณาจักร

มาตรา ๗ ให้มีผู้พิพากษาประจำศาลทุกศาลตามจำนวนซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะกำหนดไว้ตามความจำเป็นแห่งราชการ

มาตรา ๘ ให้มีอธิบดีผู้พิพากษาประจำศาลต่อไปนี้ศาลละหนึ่งนาย คือ ศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ ศาลแพ่ง และศาลอาญา

เมื่อตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลใดว่างลงหรือเมื่ออธิบดีผู้พิพากษาไม่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะกำหนดให้ผู้พิพากษาอาวุโสคนหนึ่งเป็นผู้ทำการแทนอธิบดีผู้พิพากษาชั่วคราวก็ได้

มาตรา ๙ ในศาลชั้นต้นทุกศาล นอกจากศาลแพ่งและศาลอาญา ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

กำหนดให้ผู้พิพากษาของศาลนั้นนายหนึ่งทำการเป็นผู้พิพากษา
หัวหน้าศาล

ถ้าศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ หรือศาลชั้นต้นศาลใดศาล
หนึ่งแบ่งออกเป็นสองแผนกหรือกว่านั้นขึ้นไป รัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงยุติธรรมจะกำหนดให้ผู้พิพากษาอาวุโสนาย
หนึ่งของแผนกใดทำการเป็นผู้พิพากษาหัวหน้าในแผนกนั้น
ก็ได้

เมื่อใดตำแหน่งผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหรือหัวหน้าแผนก
ว่างลง หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหรือหัวหน้าแผนกไม่อยู่
ปฏิบัติหน้าที่ ให้ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลนั้นหรือในแผนก
นั้น เป็นผู้ทำการแทนชั่วคราว

มาตรา ๑๐ อธิบดีผู้พิพากษา หรือผู้พิพากษาหัวหน้า
ศาลหรือผู้ทำการแทน ต้องรับผิดชอบในงานของศาลให้
เป็นไปโดยเรียบร้อย และมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ระมัดระวังการที่จะใช้ระเบียบวิธีการต่าง ๆ ที่ตั้ง
ขึ้นโดยกฎหมายหรือโดยประการอื่น ให้เป็นไปโดยถูกต้อง
เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีเสร็จเด็ดขาดไปโดยรวดเร็ว

(๒) ให้คำแนะนำแก่ผู้พิพากษาในศาลของตนในข้อ
ขัดข้อง เนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษา

วันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๔๗๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๘๘๗

(๓) ร่วมมือกับเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองท้องถิ่นในบรรดา
กิจการอันเกี่ยวกับการจัดวางระเบียบ และ ดำเนิน การงาน
ส่วนราชการของศาล

(๔) ทำรายงานการคดี และ กิจการ ของศาลส่งไป ตาม
ระเบียบ

และให้มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) นั่งพิจารณาและพิพากษาคดีใด ๆ ของศาลนั้น
หรือเมื่อได้ตรวจสำนวนคดีใดแล้วมีอำนาจลงชื่อในคำพิพากษา
หรือทำความเห็นแย้งได้

(๒) สั่งคำร้องคำขอต่าง ๆ ที่ยื่นต่อตนตามบทบัญญัติ
แห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความ

มาตรา ๑๑ ในการควบคุมบังคับบัญชาเสมียนพนักงาน
ในศาล ให้อธิบดีผู้พิพากษามีอำนาจเหมือนอธิบดี และ ผู้
พิพากษาหัวหน้าศาลมีอำนาจเหมือนหัวหน้ากองตามพระราช
บัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน

มาตรา ๑๒ ให้ผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกเป็นผู้รับผิดชอบ
ในงานในแผนกดำเนินไปโดยเรียบร้อยตามที่กำหนดไว้ใน

กฎกระทรวงที่ได้จัดตั้งแผนกนั้นขึ้น หรือตามคำสั่งของ
อธิบดีผู้พิพากษาหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลนั้น

มาตรา ๑๓ ให้ตั้งข้าหลวงยุติธรรมขึ้น ส่วนจำนวน
และตำแหน่งประจำจะอยู่ที่ใด และมีเขตต์อำนาจเพียง
ไร่นั้น ให้เป็นไปตามที่จะได้กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา
ตั้งข้าหลวงยุติธรรม ผู้ที่เป็นข้าหลวงยุติธรรมให้เลือกตั้ง
จากผู้พิพากษา

ให้ข้าหลวงยุติธรรมมีอำนาจและหน้าที่อย่างเดียวกับ
อธิบดีผู้พิพากษาดังที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๐ และ ๑๑ และ
ให้มีอำนาจ

(๑) สั่งให้ผู้พิพากษาและเจ้าศาลรายงาน เกี่ยวกับคดี
ใด ๆ หรือรายงานกิจการอื่น ๆ ของศาลซึ่งอยู่ในเขตต์
อำนาจของตน

(๒) นั่งพิจารณาและพิพากษาคดีในศาลทุกศาลซึ่งอยู่
ภายในเขตต์อำนาจของตน หรือเมื่อได้ตรวจสำนวนคดีใด
แล้ว มีอำนาจลงชื่อในคำพิพากษา หรือทำความเห็น
แย้งได้

วันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๓๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๕๘๕

(๓) ในกรณีฉุกเฉิน สั่งให้ผู้พิพากษาคนหนึ่งคนใดในศาลหนึ่งซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของตนไปช่วยทำหน้าที่ชั่วคราวในอีกศาลหนึ่ง แล้วรายงานไปยังกระทรวงยุติธรรมทันที

หมวด ๒

เขตอำนาจศาล

มาตรา ๑๔ ศาลชั้นต้น มีเขตดังนี้

(๑) ศาลแขวงมีเขตตามที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงได้กำหนดไว้

(๒) ศาลจังหวัด มีเขตตามที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลจังหวัดได้กำหนดไว้ แต่บรรดาคดีซึ่งเกิดขึ้นในเขตศาลแขวงและอยู่ในอำนาจของศาลแขวงนั้น ถ้ายื่นฟ้องต่อศาลจังหวัด ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลจังหวัดนั้น ๆ ที่จะไม่ยอมรับพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งที่ยื่นฟ้องเช่นนั้นได้

(๓) ศาลแพ่งและศาลอาญา มีเขตตลอดจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี แต่บรรดาคดีที่เกิดขึ้นนอกเขตจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีนั้นจะยื่นฟ้องต่อศาลแพ่งและศาลอาญาก็ได้ ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลนั้น ๆ ที่จะไม่ยอมรับพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่งที่ยื่นฟ้อง

เล่ม ๕๒ หน้า ๕๕๐ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๔๗๘

เช่นนั้นได้ เว้นแต่คดีนั้นจะได้ โอนมาตาม บทบัญญัติใน
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

มาตรา ๑๕ ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีซึ่ง
ผู้พิพากษานายเดีวมีอำนาจตั้งที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๑ และ ๒๒

มาตรา ๑๖ ศาลจังหวัดมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี
แพ่งและคดีอาญาทั้งปวง

มาตรา ๑๗ ศาลแพ่งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง
ทั้งปวง และศาลอาญามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา
ทั้งปวง

มาตรา ๑๘ ห้ามมิให้ศาลใดศาลหนึ่งรับคดีซึ่งศาลอื่น
ได้ส่งรับประทับฟ้องโดยชอบแล้วไว้พิจารณาพิพากษา เว้น
แต่คดีนั้นจะได้ โอนมาตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความ

มาตรา ๑๙ ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาพิพากษา
บรรดาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น
ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการอุทธรณ์

นอกจากนี้ให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจ

(๑) พินากษายื่นตาม แก้วไข หรือกลับคำพินากษา
ของศาลชั้นต้นที่พินากษาลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุก
ตลอดชีวิตใน เมื่อ คดีนั้นได้ส่งขึ้นมายังศาลอุทธรณ์ตามที่
บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(๒) วินิจฉัยชี้ขาดคำร้องที่ยื่นตาม กฎหมายคัดค้านคำ
สั่งของศาลชั้นต้น

(๓) วินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ศาลอุทธรณ์มีอำนาจวินิจฉัยได้
ตามกฎหมายอื่น

มาตรา ๒๖ ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษาบรรดา
คดีที่อุทธรณ์คำพิพากษา หรือ คำสั่งของศาลอุทธรณ์ตามบท
บัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการฎีกา

นอกจากนี้ให้ศาลฎีกามีอำนาจ

(๑) วินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ขอให้พิจารณาพิพากษาใหม่ตาม
กฎหมายว่าด้วยการนั้น

(๒) วินิจฉัยชี้ขาดคดีที่ศาลฎีกามีอำนาจวินิจฉัยได้ตาม
กฎหมายอื่น

คดีใดซึ่งศาลฎีกาได้พิจารณาพิพากษาแล้ว คู่ความ
ห้ามสิทธิที่จะอุทธรณ์ ๙ ถวายฎีกาคัดค้านคดีนั้นต่อไปอีกไม่

หมวด ๓

องค์คณะผู้พิพากษา

มาตรา ๒๑ ผู้พิพากษาคณโตคนหนึ่งมีอำนาจ

(๑) ออกหมายเรียก ออกหมายอาญา ออกหมายสั่งให้ส่งคนมาจากหรือไปยังจังหวัดอื่น

(๒) ออกคำสั่งใด ๆ ซึ่งมีใช่เป็นไปในทางวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี

มาตรา ๒๒ ในศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาเพียงนายเดียวก็มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลนั้นได้เมื่อ

(๑) เป็นคดีแพ่งซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องไม่เกินสองร้อยบาท หรือเป็นคดีไม่มีทุนทรัพย์นอกจากคดีพิพาทที่เกี่ยวกับฐานะบุคคลและสิทธิในครอบครัว

(๒) เป็นคดีอาญาซึ่งอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ทั้งนี้จะลงโทษจำคุกเกินหกเดือนหรือปรับเกินสองร้อยบาท หาได้ไม่

ถ้าเป็นคดีในศาลแขวง เมื่อผู้พิพากษานายเดี่ยวได้พิจารณาพะยานหลักฐานแห่งคดีไปแล้ว ปรากฏว่าโทษของจำเลยควรจำคุกเกินกว่าหกเดือน หรือปรับเกินสองร้อยบาท ก็ให้ศาลแขวงทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลอาญาหรือศาลจังหวัดพิพากษาแล้วแต่กรณี

และมีอำนาจ

(๑) ทำการไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องหรือคำขอที่ยื่นต่อศาลในคดีแพ่ง ยกเว้นในกรณีที่ผู้ร้องสอดร้องขอเป็นโจทก์หรือจำเลย

(๒) ทำการไต่สวนมูลฟ้องและมีคำสั่ง ในคดีอาญาทั้งปวง

มาตรา ๒๓ ศาลชั้นต้นนอกจากศาลแขวงต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อยสองนายจึงเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาทั้งปวง

เมื่อผู้พิพากษาไม่สามารถจะนั่งพิจารณาความให้ครบองค์คณะได้ ให้ผู้พิพากษาที่จะนั่งพิจารณาคดีนั้น มีอำนาจเชิญบุคคลที่มีลักษณะดังจะกล่าวต่อไปนี้หนึ่งเป็นสำรองผู้พิพากษา เพื่อให้ครบองค์คณะ

(๑) มีคุณสมบัติอนุโลมตามมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พุทธศักราช ๒๔๗๖ แต่ต้องมีอายุตั้งแต่ ๒๕ ปีขึ้นไป

(๒) เป็นข้าราชการประจำการ หรือนอกประจำการ ตั้งแต่ชั้นประจำแผนกขึ้นไป หรือผู้ที่เป็นเนติบัณฑิตสยาม หรือได้รับปริญญาตรี หรือประกาศนียบัตร หรือปริญญาในทางกฎหมายในต่างประเทศ

เมื่อได้เชิญผู้ใดมาเป็นสำรองผู้พิพากษาให้ช่วยพิจารณาคดีดังกล่าวมาข้างบนนั้นแล้ว ให้รายงานต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมทันที

ถ้าได้มีการร้องคัดค้านผู้ที่เชิญมาเป็นสำรองผู้พิพากษา ให้ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีเชิญบุคคลอื่นมาเป็นสำรองผู้พิพากษาแทนต่อไป การใดที่ศาลได้จัดทำไปก่อนมีการคัดค้านเป็นอันสมบูรณ์

มาตรา ๒๔ ศาลอุทธรณ์ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อยสอง นายและศาลฎีกาอย่างน้อยสามนาย จึงเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้